

הכנות

"ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה ויבואו ארצה גשן".
יעקב מלומד בנדודים. לא לחינם סמלו הוא המקל בו עבר את הירדן. ניתן ללמוד ממנו כיצד נערכים למצבי מעבר. הסכמתו לרדת מצרימה עם משפחתו הגדולה אל בית יוסף אינה מבוצעת בחטף. יעקב עוסק בהכנות ותכנונים, לא רק באלה הנגזרים מעצם הצורך המיידי באריזה ובהסתלקות. הוא ממלא את הדרך עצמה בתוכן כפי שניתן ללמוד מזביחת הזבחים בבאר שבע (מו, א). וכן, שולח לפניו את יהודה (מו, כח).
שליחת יהודה לפניו עשויה להתפרש באופן פשוט, במישור של יחסי אנוש ונימוסים מקובלים.
כשהולכים אנשים למקום שלא היו שם מעולם אזי דרך ארץ הוא שילכו אנשים לפניהם וכמו שאמר הכתוב (בראשית מז כח) ואת יהודה שלח לפניו כו' (ערבי נחל במדבר שלח דרוש א).
אדם המכבד את עצמו אינו מופיע במקום חדש ללא שהוא מכין את השטח לאירוחו. על פי זה "להורות לפניו גשנה" משמעותו שעל יהודה הוטלה המשימה להודיע על בוא יעקב ולהכין את השטח לקבלת הפנים, להיות מורה דרך. "שייצא לפניו קודם שיכנסו לעיר שיורה אותם אנה יכנסו בעיר או מה יעשו" (רד"ק, שם) וכך גם נאמר בפסיקתא: "להורות לפניו גשנה. לאמר לו כי איבך בא עד גושן" (פסיקתא זוטרתא, ויגש, מו).
במדרש פירוש זה נתון במחלוקת ר' חנינא בנו של רבי אחא ורבי חנינא:
ואת יהודה שלח לפניו, ר' חנינא בריה דרבי אחא ורבי חנינא,
חד אמר להתקין לו בית דירה,
וחד אמר להתקין לו בית ועד שיהא מורה בו דברי תורה ושיהיו השבטים לומדים בו
(מדרש רבה, ויקרא צה)

לפי הדעה האחת יעקב אכן שלח את יהודה כדי להכין לו בית דירה. פירוש זה נמצא על רצף ההסברים שהובאו כאן. יהודה נשלח לערוך את סידורי קבלת הפנים, לוודא שיעקב לא ימצא את עצמו ברחוב חסר הגנה וחסר בית. לתכנן את נתיב הנסיעה הנוח והראוי. וכן הוא מצטווה למצוא עבורו מקום מגורים המתאים לצרכיו ובכך למלא את הצורך של ההיערכות בשטח לקראת התאקלמותו הנוחה ונחיתתו הרכה של יעקב במקום.
אמנם, דעה זו ופירוש זה תפסו במהלך הדורות מקום מועט יחסית לעמדה השנייה המבארת שיהודה נשלח להתקין לו בית ועד שיהא מורה בו דברי תורה. לפי דעה זו בטרם ירד יעקב למצרים, יורד יהודה לפניו להקים ישיבה. להכין את המקום שאפשר יהיה ליצוק בו תכנים ולהעמיק בו את לימוד התורה. לא נתעכב כאן על ההנחה בדבר קדמות מערכת החינוך בישראל אלא על משמעות הצורך בישיבה כצורך חיוני וראשוני.

'ואת יהודה שלח לפניו', לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה. לימוד מוסר מזה, כל פעולה שאדם עושה, ראשית דבר יראה בפעולה זו להכין ענין לצורך גבוה. כמו מי שזוכה לבנות בית, יצייר במחשבתו בתחילה איזהו חדר בבית שיהיה מוכן לו להיות סגור שם לתורה ולתפילה ולהתבודדות, ומקום מוכן בית ועד לחכמים, ואחר כך יצייר ענינים המצטרפים לו.
(של"ה, דרך חיים תוכחת מוסר, עח).

השל"ה מבקש ללמוד מוסר ממעשה יעקב והקמת הישיבה במצרים טרם יבוא הוא עצמו אליה. הלקח הנלמד הוא לעניין סדרי העדיפויות בבניית בית. מטרתו המרכזית של הבית היא להיות מרכזו הרוחני של המתגורר בו. זה המקום ממנו יופץ האור המיוחד שלו בתורה. לכן, כל תכנון הבית צריך להיות כזה שיהיה נוח ללמוד בו ולהשתלם בו בלימוד תורה. אם זה בתכנון מקומה של הספרייה והמחשב, אם זה ביצירת פינה שקטה ללימוד ותפילה ואם במידת הנוחיות של המקום ובמידת השפעתו על הבית כולו. שאר חדרי הבית ושימושיו כבר נגזרים מהיותו בית וועד ללימוד והגות. מקורות אחרים העמיקו בעקבות דעה זו במדרש את חשיבותו של לימוד

התורה דווקא ערב היציאה לגלות כמתכון לשמירת עם ישראל בשלמותו ובזיקה לאלוקיו בימים חשוכים ואפלים.

שתי הדעות הן דעות קוטביות באשר לשאלה כיצד התכונן יעקב לירידה למצרים. אופן ההכנה נגזר ככל הנראה מהשערה כללית מהם הקשיים הצפויים חברתיים או רוחניים או מהו הצורך הבסיסי ביותר נוחות והתבססות או פריחה רעיונית. אך אין מחלוקת על כך ששליחת יהודה למצרים הייתה חלק מן ההכנה לירידה עצמה. ובכך מדגישים שני הפירושים את חשיבותה של ההכנה וההתארגנות החומרית או הרוחנית לקראת הבאות וכמו שמבאר תפארת שלמה לפרשתנו: "להורות- לשון הריזון".

בחסידות הוקדש פרק מיוחד לנושא חשיבות ההכנה, בעקבות חסידים הראשונים שהיו שוהים שעה קודם התפילה. ההכנה נועדה לכוונן את הלך הרוח, לדאוג שהכלים יהיו מתאימים לתכנים שהם צריכים לקלוט. אך עיקר החידוש הוא שההכנה איננה רק זמן שתוכנו ועיצובו הם 'על שם העתיד'. ישנה הבנה שההכנה היא אפשרות להתמקד בתהליך כמצב עצמאי המצריך הקפדה ועיון. כשם שבית הספר הוא פרק של הכנה לקראת התמודדות מושכלת עם מצבים עתידיים ובכל זאת, אין הוא זמן שאין לו חשיבות עצמית וכשם שרכישת תואר אקדמי הוא פרק של הכנה לקראת התמקצעות ומציאת פרנסה אך תודעת הלומד היא של הוויה שלימה ושל חוויה משמעותית, וממש כשם שהחיים שלנו עצמם הם פרודור לטרקלין ובכל זאת אנו חיים אותם ברצינות גמורה ומייחסים להם חשיבות גדולה.

יהודה שנשלח לעשות את עבודות התשתית מתגלה כמי שכוחו בחרישת הקרקע ובהכנת התלמים. גדולתו אינה מצויה בביצועים המרשימים, בהנבת פירות וגם לא בעמידה בחזית העשייה. מלכותו מצויה ביכולת להניע תהליכים ולבסס אותם, הוא המנגיש: כשם שיהודה ניגש אל יוסף ומציל בחכמתו את עם ישראל כולו (ויגש), כך הוא מציל את עם ישראל בירידתו לגושן ובריכוכה של הגלות (גושן).

בהתייחסו לפעולות אלה של יהודה, מאיר המדרש זווית מעניינת: "ואדם לא זכר וגו' (קהלת ט' ט"ו) אתון לית אתון מנהרין לה אנה מנהר לה ואת יהודה שלח וגו'". (בראשית רבה פרשת ויגש פרשה צה). האנשים שעסוקים בהכנת התשתיות נשכחים עד מהרה, בדרך כלל איש לא שת ליבו אליהם. עיקר תפקידם הוא לעשות בלי שיישאר סימנים לעשייה שלהם. מתכנני בניית גשר המכביה היו נשכחים מלב ואיש לא היה יודע מי אלו אם המלאכה הייתה נעשית כפי הנדרש. איש אינו זוכר מי המציא את הגלגל, אבל רבים גוזרים בזכותו הישגים מרשימים וידועים.

מנקודת מבט זו של המדרש נסללת דרך פירוש שלישית, לא חברתית אנושית ולא רוחנית, אלא מיסטית. נקודת מבט זו קשורה להיבט חלוקת התפקידים שיוצר תמונה שלימה. זו שרואה את המהלכים מלמעלה כמשלימים אלו את אלו. יש העוסק בחרישה ויש בזריעה. בסופו של דבר יחד בכוחות משותפים מניבים את המהלך השלם. על כך נוסף המטען של 'מעשה אבות סימן לבנים' המייחס למעשיהם של אלו רמז לעתיד לבוא ולמהלכים שהם מייצגים בגאולה העתידית: יהודה נשלח מפני שישנה חשיבות עליונה למפגש בין יהודה ויוסף, בחינת וגר זאב עם כבש "ואת יהודה שלח לפניו, כתיב (ישעיה סה) זאב וטלה ירעו כאחד ואריה כבקר יאכל תבן" (בראשית רבה, ויגש, צה). האריה הוא יהודה והבקר- השור הוא יוסף. האיחוד בין שני האחים הללו נצרך כדי לתבוע בהיסטוריה מהלכים משמעותיים לקראת הגאולה העתידה.